

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันสังคมมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปอย่างรวดเร็วด้วยอิทธิพลของความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทำให้ประชาชนต้องแข่งขันกันมากขึ้นทั้งในการทำงานและการดำรงชีวิต ส่งผลให้พฤติกรรมผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสสังคม ผู้บริโภคหันมาให้ความสำคัญกับโภชนาการสำเร็จรูปมากขึ้น ซึ่งอาหารเหล่านี้เมื่อแปรรูปไปแล้ว ผู้บริโภคไม่สามารถรู้ได้เลยว่ามีส่วนประกอบที่ก่อให้เกิดคุณค่าทางโภชนาการตรงตามที่ผู้บริโภคต้องการหรือไม่ อย่างไรก็ตามผู้บริโภคสามารถจะศึกษาข้อมูลปริมาณสารอาหารได้จากฉลากโภชนาการถึงแม้ว่าผลิตภัณฑ์อาหารสำเร็จรูปที่มีอยู่ในท้องตลาดนั้นผู้ประกอบการส่วนใหญ่ยังให้ความสำคัญด้านคุณค่าทางโภชนาการน้อยมาก แต่กลับมีการโฆษณาโดยใช้โภชนาการเป็นจุดขายทั้ง ๆ ที่ผลิตภัณฑ์นั้นอาจไม่มีคุณค่าตามที่กล่าวอ้างจริง ส่งผลให้เกิดความไม่เป็นธรรม เกิดการเอาเปรียบทางการค้า ดังนั้นผู้บริโภคจึงควรให้ความสำคัญกับข้อมูลทางโภชนาการบนฉลาก ปัจจุบันหลายประเทศทั่วโลกได้กำหนดให้มีการแสดงคุณค่าทางโภชนาการของอาหารบนฉลากเพื่อให้ข้อมูลกับผู้บริโภคในการเลือกอย่างเหมาะสม สำหรับประเทศไทยปี พ.ศ. 2535 สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาได้ดำเนินการศึกษาข้อมูลเพื่อจัดทำมาตรฐานการแสดงฉลากโภชนาการและได้จัดทำฉลากโภชนาการขึ้น ซึ่งมีผลการบังคับใช้ตั้งแต่เดือนธันวาคม 2541 โดยยึดตามหลักเกณฑ์โครงการมาตรฐานอาหารระหว่างประเทศของ FAO/WHO (Codex Alimentarius) (หัทธยา กองจันทิก และพัชนี อินทรลักษณ์, 2542)

หลักสำคัญของฉลากโภชนาการต้องมีข้อมูลครบถ้วน ชัดเจน การกล่าวอ้างต้องเป็นความจริง ให้ความรู้ทางโภชนาการที่ถูกต้องแก่ผู้บริโภคและสามารถคำนวณได้ว่าอาหารนั้นมีคุณค่าทางโภชนาการที่ร่างกายต้องการเพียงพอหรือตามที่ควรได้รับในแต่ละวัน ผู้บริโภคจะได้ใช้เพื่อการตัดสินใจในการบริโภคอาหารนั้น ๆ ดังนั้นฉลากโภชนาการจึงมีความสำคัญช่วยให้ผู้บริโภคตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่ง อย่างไรก็ตามอาจมีผู้บริโภคจำนวนไม่มากนักที่มีความรู้ความเข้าใจหรือให้ความสำคัญในเรื่องของฉลากโภชนาการซึ่งการจะเรียนรู้เรื่องนี้ได้นั้นอาจมาจากการศึกษา 3 ลักษณะ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย หรือการเรียนรู้ตามสภาพแวดล้อมที่เป็นจริงหรือการเรียนรู้ในชีวิตประจำวันเป็นอีกวิถีทางหนึ่งใน

การที่จะได้รับความรู้ที่หลากหลายซึ่งแต่ละคนแต่ละกลุ่มมีโอกาสได้รับความรู้ไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับช่องทางในการได้รับความรู้ สื่อที่เผยแพร่ความรู้แต่ละเนื้อหาของความรู้นั้น ประเภทของสื่อ การเรียนรู้ตามสภาพแวดล้อมที่เป็นจริงหรือการเรียนรู้ในชีวิตประจำวันที่วัยรุ่นไทยมีโอกาสได้รับความรู้ผ่านทางสื่อหลายรูปแบบ ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ และสิ่งตีพิมพ์ต่าง ๆ หรือการบอกเล่าจากคนต่างสังคมหรือคนในสังคมเดียวกัน ความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ตามอรรถศาสตร์ มีทั้งความรู้ที่เป็นข่าวสารเหตุการณ์ปัจจุบัน เกร็ดความรู้ที่น่าสนใจ รายการบันเทิงหรือการโฆษณาสินค้า การเรียนรู้โดยวิธีนี้เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ไม่มีการกำหนดกรอบ แบบแผน หลักสูตรหรือระเบียบวิธีที่ชัดเจน ผลของการเรียนรู้ไม่มีความชัดเจนและไม่มีการทดสอบ หรือการประเมินใด ๆ ผลกระทบจากการเรียนรู้ตามอรรถศาสตร์เป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นตลอดเวลาเพราะผู้เรียนได้สัมผัสกับสื่อที่ถ่ายทอดความรู้ตลอดเวลาและการเรียนรู้วิธีนี้เกิดขึ้นได้ทุกสถานที่ไม่ว่าจะรู้ตัวหรือไม่ก็ตามและได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีการดำเนินชีวิตประจำวัน (โสภิต ทองดั่ง , 2544)

การรับความรู้ตามสภาพแวดล้อมที่เป็นจริงหรือการเรียนรู้ในชีวิตประจำวัน จากสื่อต่าง ๆ เป็นการยากที่จะชี้ชัดลงไปว่าสิ่งที่ได้รับเป็นความรู้หรือเป็นเพียงการชวนเชื่อและผลของการรับรู้เป็นเรื่องที่ประเมิน ไม่ได้ว่าเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตหรือไม่เพียงใด สื่อต่าง ๆ ในปัจจุบันมีส่วนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรม เกิดค่านิยม การเลียนแบบทางด้านการบริโภค แต่อย่างไรก็ตามการเรียนรู้ตามอรรถศาสตร์ก็เป็นการเพิ่มพูนความรู้ให้กับวัยรุ่นได้มากโดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าสามารถนำไปเชื่อมโยงกับความรู้เดิมที่เคยได้เรียนรู้มา

นักศึกษาที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ได้รับการคัดเลือกมาจากทั่วประเทศมีจำนวนมาก ส่วนหนึ่งจำเป็นต้องพักอาศัยในหอพักนักศึกษา ซึ่งกลุ่มนักศึกษาดังกล่าวส่วนใหญ่อยู่ในช่วงวัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ซึ่งเป็นกลุ่มที่จะพัฒนาไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ทั้งร่างกาย จิตใจและสังคมจึงควรได้ตระหนักถึงผลกระทบของรูปแบบการบริโภคในอนาคตซึ่งมีผลต่อสุขภาพในระยะยาว (สุพรรณิ ศรีปัญญากร , 2540) การพักในหอพักส่งผลต่อพฤติกรรมในการรับประทานอาหารเพราะหากไม่รับประทานอาหารที่มีจำหน่ายในหอพักก็อาจเป็นอาหารสำเร็จรูปซึ่งส่วนใหญ่การบริโภคอาหารของนักศึกษามักเป็นอาหารสำเร็จรูปเนื่องจากความสะดวก อีกทั้งมีให้เลือกหลากหลายชนิด เก็บไว้บริโภคได้ตลอดเวลา ซึ่งข้อมูลบนฉลากโภชนาการเป็นสิ่งจำเป็นที่นักศึกษาเหล่านั้นควรจะศึกษาก่อนการตัดสินใจซื้อมารับบริโภค ดังนั้นผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษาเรื่องการรับรู้และการใช้ฉลากโภชนาการของนักศึกษาซึ่งศึกษาอยู่ ณ มหาวิทยาลัยดังกล่าว

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การศึกษาเรื่อง การรับรู้และการใช้ฉลากโภชนาการของนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาการรับรู้เรื่องฉลากโภชนาการของนักศึกษา
2. เพื่อศึกษาการใช้ฉลากโภชนาการของนักศึกษา

ขอบเขตของการศึกษา

ขอบเขตด้านประชากร ประชากรที่ศึกษาในครั้งนี้ คือ นักศึกษาที่พักอาศัยในหอพักของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งลงทะเบียนในภาคฤดูร้อน ปีการศึกษา 2551

ขอบเขตด้านเนื้อหา ในการศึกษาครั้งนี้ศึกษาถึงการรับรู้และการใช้ฉลากโภชนาการ การรับรู้ครอบคลุมเรื่อง ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับฉลากโภชนาการประกอบด้วยการรับรู้เกี่ยวกับคุณค่าของลักษณะภายนอกของฉลากโภชนาการและข้อมูลต่าง ๆ บนฉลาก ความหมายและความสำคัญของฉลากโภชนาการ วิธีการอ่านฉลาก ฉลากโภชนาการที่แสดงสารอาหารต่าง ๆ ในอาหารสำเร็จรูป ปริมาณที่บริโภคใน 1 ครั้ง และการใช้ครอบคลุมเรื่องการนำข้อมูลที่ได้อ่านฉลากโภชนาการไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์และการเลือกรับประทานอาหารสำเร็จรูป

นิยามศัพท์เฉพาะ

ฉลากโภชนาการ หมายถึง ข้อมูลของอาหารนั้นบนฉลากในรูปของชนิดและปริมาณของสารอาหาร ที่แนะนำโดยสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ซึ่งมีทั้งหมด 15 ชนิด ได้แก่ พลังงานทั้งหมด พลังงานจากไขมัน ไขมันทั้งหมด ไขมันอิ่มตัว โคลเลสเตอรอล โปรตีน คาร์โบไฮเดรตทั้งหมดในอาหาร โยอาหาร น้ำตาล โซเดียม วิตามินเอ วิตามินบี 1 วิตามินบี 2 แคลเซียมและเหล็ก ที่ผู้บริโภครับประทานใน 1 ครั้ง และแสดงเป็นร้อยละของปริมาณสารอาหารที่ควรได้รับใน 1 วัน วันผลิตและวันหมดอายุ

การรับรู้ หมายถึง การรับรู้เกี่ยวกับภาพลักษณ์ภายนอกของฉลากโภชนาการข้อมูลบนฉลากโภชนาการ และการใช้ประโยชน์ของข้อมูลบนฉลากโภชนาการ

การใช้ฉลากโภชนาการ หมายถึง การนำข้อมูลที่ได้อ่านจากฉลากโภชนาการไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ อาหารสำเร็จรูป

นักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ หมายถึง นักศึกษาที่พักอาศัยในหอพักซึ่งอยู่ในความดูแลของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ประกอบด้วยนักศึกษาชายที่พักอยู่ใน อาคาร 4 และนักศึกษาหญิงที่พักอยู่ในหอพัก อาคาร 8 ภาคฤดูร้อน ปีการศึกษา 2551

ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา เรื่อง การรับรู้และการใช้ฉลากโภชนาการของนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีดังนี้

1. ได้ข้อมูลในการให้ความรู้เรื่องฉลากโภชนาการและแนวทางในการณรงค์ให้นักศึกษาใช้ประโยชน์จากฉลากโภชนาการก่อนการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์อาหาร
2. ได้ข้อมูลเบื้องต้นสำหรับงานวิจัยกับกลุ่มอื่น ๆ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved